

תוספות רבינו פרץ השלם

לשילוח, והשתא (ד)מהני עדותן דאין צריך לשאול, דעדותם מהני כמו שהיה אומר בהדיא בדוקה היא.

ע"ב. מדאורייתא בכיטול בעלמא סגי. פירש הקונטרס מדכתיב תשביתו ולא כתיב תבערו, ושי"מ דהשבתה הואי בלב. ולא נהירא דאמרין לקמן (פ"ה, ה) דבל יראה ובל ימצא ניתק לעשה דתשביתו, וא"כ עשה דתשביתו אינו מתחיל אלא לאחר איסור חמץ, (וא"כ) [ואין - ג'] בכיטול בעלמא סגי ליה מדכתיב תשביתו, הא אמרינן לקמן (ו, ז) [ולאחר איסורו לא מהני כיטול - הגר"ז] כיון שאינו ברשותו דהוא אסור. ועוד קשה דלקמן (פ"ה, ה) מוכח דתשביתו ר"ל הבערה ולא כיטול, דתניא לקמן ר' עקיבא אומר אינו צריך הרי הוא אומר תשביתו שאור מבתיכם ומצנינו להבערה שהיא אב מלאכה, אלמא משמע דתשביתו ר"ל הבערה.

לכן נראה לר"ת דהכי פירושה, מדאורייתא בכיטול בעלמא סגי ליה מסברא, כיון שאינו שלו דביטלו הרי הוא הפקר, ומאחר שהפקירו הרי יצא מרשותו ומותר דאינו שלו, דכתיב (שמות יג, ז) ולא יראה לך ודרשינן (לקמן ה, ז) שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים, והכא אינו שלו.

הימנוהו רבנן בדרבנן. השתא משמע דבדאורייתא לא מהימני, וקשה להריב"א והא מעשים בכל יום שאנו מאמינים עבד ואשה על השחיטה ועל הניקור משום דבידו הוא, [ו]הכא נמי בידו הוא. וי"ל דשאני בדיקת חמץ דאיכא טירחא יתירה (ויש לך) [וצריך - הגר"ז] דקדוק גדול, ואם כן אי הוי דאורייתא לא מהימני. וכן מוכח בירושלמי (פי"א ה"א) מפני שהנשים עצלניות הן, פי' ואינן יכולות לסבול טורח בדיקה.

המשכיר בית לחבירו בחזקת בדוק מהו. נראה לר"י דבשלשה עשר מיירי, דאי בארבעה עשר פשיטא דעל המשכיר לבדוק.

דכולי עלמא מיהא חמץ משש שעות ולמעלה אסור. דאי לא מיתטר עד אורתא לא הוו גורי ביה רבנן דבין ימא לליליא לא טעו אינשי.

מגלן. תימה תיפוק ליה דתלתא קראי כתיבי באכילת חמץ, חד קודם זמנו, וחד תוך זמנו, וחד לאחר זמנו, כדאמר פרק כל שעה (לקמן כ"ה, ז) לר' יהודה, והכא לר' יהודה קיימינן. וי"ל דהכא לא מיירי לענין אכילה בפירוש, אלא מיבעיא ליה לענין ביצור כלומר מגלן דחייב לבערו משש שעות וכו'.

וכתיב אך ביום הראשון תשביתו הא כיצד. פירש הקונטרס קשו קראי אהדדי, דהא כתיב (שמות י"ט, ט) שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם דמשמע כל

שבעה וכתוב (ש"ס י"ט, טו) אך ביום הראשון תשביתו משמע דמיחייב להשבית יום ראשון, מכלל דמקצתו מותר, דהא צריך להשהות שעה אחת כשמבערו.

וקשה דאם כן כיון שמחזור עליו לבערו הרי הוא כמבוער. ותדע דהכי הוא דאם לא כן אפילו אם תימצי לומר דמיירי בארבעה עשר הוה קשה, דמסתמא רחמנא לא אצוה עשה דתשביתו כל זמן שהוא מותר, אלא לאחר האיסור צוה להשבתה, וכשמבערו אי אפשר שלא ישחזרו שעה אחת, אלא ודאי כיון דמחזור עליו לבערו הרי הוא כמבוער. ותדע נמי דאמרינן לקמן או אינו אלא ביום טוב עצמו, וקאמר בתרה, [תלמוד לומר אך חילק] ובוים טוב עצמו מי שרי, משמע דבלאו אך חילק לא מצי למיפרך, ובלאו הכי נמי הוה מצי למיפרך, ואי יום טוב עצמו מי שרי הא כשמחזור עליו לבערו (הא) אינו יכול שלא יניחנו שעה אחת ואם כן יהא עובר עליו, אלא ודאי כשמחזור עליו לבערו הרי הוא כמבוער, והשתא ניחא דבלאו אך חילק לא הוה לך למימר מידי. ואכתי קשה כדפי' קשו קראי אהדדי, כיון דמחזור עליו לבערו הרי הוא כמבוער.

לכן נראה לפרש דהכי פירושה כדפי', הא כיצד, תרי קראי למה לי לרבות (ארבעה) [הגר"ז] גיג' - חמשה] עשר לביעור, דשבעת ימים הוי ארבעה עשר, ובוים הראשון הוי (ארבעה) [הגר"ז] גיג' - חמשה] עשר ולמה לי תרי קראי. וכי האי אשכחנא בפרק הגזול קמא (נראה דהיינו דף קט, ז א"ס כהן צעל מוס - הגר"ז).

דף ה ע"א. איתקש השבתת שאור לאכילת חמץ ואכילת חמץ לאכילת מצה. וא"ת למה לי היקישא. אכילת חמץ לאכילת מצה, בהיקישא דהשבתת שאור לאכילת חמץ סגיא, דהא אכילת חמץ מיתסרא אפילו משש שעות, כדמסיק לקמן (כ"ה, ז) תלתא קראי כתיבי, חד לקודם זמנו וכל שכן דאסירא בליל חמשה עשר. ועוד קשה דלמה לי ביום הר"שון לרבות ארבעה עשר, מהאי היקישא נפקא.

וי"ל דלא איתקש כי אם לענין משמעות שבעת ימים דמיירי בהן קרא, כדכתיב שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם, והשתא אי לאו דהיקישא [ד]אכילת חמץ לאכילת מצה הוה אמינא ימים ולא לילות. ומהאי טעמא נמי ניחא דאיצטריך ביום הראשון לרבות ארבעה עשר, דמהיקישא לא ילפינן אלא חמשה עשר. ועוד יש לומר דלא איתקש [השבתת - ג'] שאור לאכילת חמץ, אלא לאיסור אכילת חמץ שיש בו כרת, כדכתיב (שמות י"ט, ט) ונכרתה, דהיינו תוך זמנו, דקודם זמנו ליכא כרת כי אם לאו, ולכך איצטריך ביום הראשון לרבות י"ד. כן נראה למורינן רבינו פרץ נ"ע.

ביום כתיב. תימה אם כן לעיל דפריך ואימא לרבות לילי חמשה עשר, לישני ליה ביום כתיב [ד]משמע שבא לרבות יום ולא לילה, הילכך על כרחך כי (איכא)

ורב גזר חמץ בזמנו שלא במינו אטו מינו. פירש [רש"י - גג'] משום חומרא דחמץ דאית ביה כרת. ולא נהירא דהרי חלב ושאר איסורין (ד)אית בהו כרת ולא גזרינן שלא במינו אטו מינו. לכן נראה דשאני חמץ (ד)גזרינן שאינו מינו אטו מינו משום דלא בדילי אינשי מנייה ואתי בקל למיטעי.

ומכל מקום אומר ריב"א דאנן צריכינן להאי טעמא דאית ביה כרת, דמהאי טעמא דלא בדילי מנייה לחוד לא הוה סגי, שהרי כמה איסורין דלא בדילי אינשי מינייהו ולא גזרינן שאינן מינן אטו מינן. וא"כ משש שעות ולמעלה ועד ליל חמשה עשר דליכא כרת אלא לאו בעלמא הוי בטל בששים, ואם כן אם נמצאת חיטה בתרנגולת צלויה או במצה משש שעות ועד ליל ט"ו, אינו צריך אלא נטילת (ב)אותו מקום שנמצאת.

דף ל ע"א. אמר רבא הלכתא חמץ וכו', פירשתי במסכת חולין (הכל על דלגזין), וגם אפרש הכא.

פסק אמר רבא הלכתא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשהו. ואפילו שאר איסורין נמי [מין במינו - גג'] במשהו, מדפסיק רבא כרב והוא אמר אפילו בשאר איסורין. ועוד ראייה מההיא דלעיל דרב אמר בשאר איסורין נמי במשהו מדאמר דחמץ איסורו במשהו, דאי אמרת דשאר איסורין אינן במשהו אמאי גזר בחמץ. ועוד ראייה בעבודה זרה (סו, ה) דפליגי אביי ורבא בחמרא דחיטי (וחמרא) [וחמירא - גג'] דשערי, (ורב) [ורבא - גג'] אמר במשהו והלכתא כרבא, וכן ההיא (דחמרא) [דחמירא - גג'] חדתא בענבי דפליגי אביי ורבא, חד אמר בתר שמא אזלינן וחד אמר בתר טעמא אזלינן, ולא פליגי אלא דחד אמר דהוי מינו וחד אמר דלא הוי מינו, אבל כולי עלמא מודו דמין במינו (בששים) [במשהו - גג']. אבל אין להקשות מההיא (דכל הבשר) [גג'] - דגיד הנשה (מולין 15, 16), דאמר רבא אמרו רבנן בקפילא אמרו רבנן בששים, מין במינו דליכא למיקם אטעמא אמרו רבנן בששים. [דו"ל דרבא אמרה ולא סבר ליה, כדאשכחנא (בנדה) בגיטין (ספ, ה) דרבא אמר שלש מדות בקטנה, והוא לא סבר לה כדאשכחנא בנדה (מו, ה) דקטנה ממאנת עד י"ב שנים, אלא משמע (דאית) [דלית - גג'] ליה ההיא דגיטין.

וכשבא ר"ת הנהיג בו היתר ופסק מין במינו בששים, כמו ההיא (דכל הבשר) [כג' - אג' דגיד הנשה (סו)] דאמרו רבנן בטהעמא. ועוד ראייה (דתנן) [דתניא - גג'] (מוספתא) טפרות פיה סיג; זמנים עט, ז) חרסן של זב וזבה מדיחו במים, פעם ראשונה ושנייה טמא שלישית טהור, במה דברים אמורים במים אבל מדיחו במי רגלים אפילו אלף פעמים טמא דמין במינו לא בטיל, ור' אליעזר בן יעקב אומר בין במים בין במי רגלים פעם שלישית

וקודם דהדר ביה דאז הוה סבר דלר' יהודה חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר בהנאה.

מאן דאמר מעל כר' יוסי הגלילי. דקסבר דחמץ מותר בהנאה וא"כ מצי למוכרו לישראל להסיקו תחת תבשילו, ומשום הכי מעל דהא הפסיד ההקדש. וקשה דהיכי מצי ישראל לקנותו, הא יעבור עליו בכל יראה ובל ימצא. וי"ל כיון דמחזר עליו לבערו הרי הוא כמבוער ומשום הכי אינו עובר עליו.

ומכל מקום קשה דהיכי קאמר דיקנהו ישראל להסיקו תחת תבשילו, הא (ד)קאמר הכא דאין פודין. וי"ל דהיינו דוקא להאכילו לכלבים דאיכא בזיון דקדשים, אבל ודאי שאר הנאות מותרות.

ומכל מקום קשה דאמר (פ"ק) [בב"ק - גג'] (ג, ז) בשור פסולי המוקדשין שנפל לבור דנבילתו לא הוי לבעלים משום דאין פודין, ואמאי והאמרין הכא דשאר הנאות מותרות. וי"ל שאני התם דקדושת הגוף היא ואם כן איסור דאין פודין הוי התם דאורייתא, ומשום הכי דין הוא (בשאר) [דשאר - גג'] הנאות נמי אסורות, אבל הכא דליכא אלא קדושת דמים ואם כן איסור דאין פודין לא הוי אלא דרבנן, (ו)משום הכי דין הוא דשאר הנאות (נמי) מותרות.

ומאן דאמר לא מעל כרבנן. וקשה דהיכי קאמרי דלא מעל, מכל מקום מפסיד ההקדש דהא יכול למוכרו לגוי להסיקו תחת תבשילו. וי"ל דקסברי רבנן דבשום ענין אינו יכול למוכרו לגוי משום דחיישינן שמא לא יסיקם תחת תבשילו אלא חלמים.

וא"ת ולימכור הקדש לגוי ויסיקו הגוי בפניו. וי"ל דחיישינן דילמא אתי לישראל למיכל מנייה אם יהיה בשעת ההסקה. ומכל מקום קשה דאמאי קאמרי רבנן דלא מעל, הא הפסיד ההקדש דהיה יכול להסיקו ולמכור אפרו דהא כל הנשרפין אפרן מותר. וי"ל דכמו שהוא בעין עכשיו לא (שני) [שוי - גג'] מידי [ולא שייך ביה מעילה].

ונראה דעל כרחק צריך לגרום דכו"ע אין פודין, דאי גרסינן פודין אי"כ מאי טעמא דמאן דאמר לא מעל, הא הפסיד ההקדש [ד]הרי יכול למוכרו ההקדש לגוי אע"ג דלישראל אסור בהנאה, אלא ודאי גרסינן אין פודין. ולא קשה למ"ד מעל, דמי"מ הפסיד ההקדש דהא היה יכול למוכרו לישראל להסיקו תחת תבשילו כדפ'.

וכן צריך לומר דגרסינן לאו כממון דמי, דאי גרסינן כממון דמי אי"כ מאי טעמא דרבנן דאמרו לא מעל, הא הפסיד ההקדש דהא ראוי לאחר הפסח והוי גורם לממון ודבר הגורם לממון כממון דמי, אלא ודאי גרסינן לאו כממון דמי. ולר' יוסי לא קשיא דהיכי קאמר דמעל כיון דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי, דהא מפסיד ההקדש כדפי' שהיה יכול למוכרו לישראל להסיקו תחת תבשילו.